

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертаційну роботу Дериколенка
Олександра Миколайовича на тему: «Теоретико-методологічні
засади венчурної діяльності промислових підприємств», подану
до прилюдного захисту у спеціалізованій вченій раді Д 55.051.01
Сумського державного університету на здобуття наукового
ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 –
економіка та управління підприємствами (за видами
економічної діяльності)**

1 Актуальність теми дослідження та її зв'язок з державними і галузевими програмами, планами, темами.

На сучасному етапі економічного розвитку рівень конкурентоспроможності країни на світових ринках забезпечують насамперед науково-технічні інновації в промисловій сфері. Зважаючи на світові тенденції, Україна виробляє власний напрям в інноваційному розвитку. Численні приклади доводять, що створення прогресивних, технологічних продуктів – це тільки початок, це навіть не половина успіху, адже більшість досить цікавих, прогресивних, ефективних наукових розробок так і залишаються нереалізованими на практиці. Для досягнення кінцевого результату інноваційної діяльності на промислових підприємствах необхідно здійснити передачу (трансфер) технологічного продукту в комерційне виробництво для забезпечення його ефективного використання, застосувати відповідні моделі фінансування. Процес передачі технологічних розробок з наукових підрозділів до потенційного споживача здійснюється з використанням ринкового механізму – представлення технології на ринок та її продаж. Особливе місце в цьому процесі на промислових підприємствах займає венчурна діяльність, діалектичні особливості якої не достатньо досліджені вітчизняними науковцями, що і обґрунтовує актуальність і нагальність тема дисертаційного дослідження.

Тематика дослідження лежить у площині Концепції науково-технологічного та інноваційного розвитку України (Постанова ВР України № 916-XIV від 13.07.1999 р.), Концепції розвитку національної інноваційної системи (Розпорядження КМ України від 17.06.2009 р. № 680-р), відповідає державним і регіональним програмам і темам досліджень, зокрема, Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів

(Постанова ВР України № 965-VI від 17.02.2009 р.).

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження були використані при виконанні науково-дослідних робіт у Сумському державному університеті Міністерства освіти і науки України, зокрема: «Формування механізму просування продукції на ринку» (№ ДР 0112U008147), «Дослідження маркетингового середовища та інфраструктури промислових підприємств» (№ ДР 0112U008149), «Фундаментальні основи управління розвитком інноваційної культури промислових підприємств» (№ ДР 0115U000687), «Розробка фундаментальних основ маркетингової політики підприємств в умовах ринкової економіки» (№ ДР 0115U001004), «Фундаментальні основи формування екологічно орієнтованих механізмів реалізації соціально-економічного потенціалу в умовах інформаційного суспільства» (№ ДР 0111U002149), «Дослідження проблем та перспектив інноваційного зростання вітчизняної економіки» (№ ДР 0116U006360), «Розроблення фундаментальних основ відтворювального механізму "зеленої" економіки в умовах інформаційного суспільства» (№ ДР 0115U000684), фундаментальної теми за грантом Президента України «Формування мотиваційних механізмів дематеріалізаційних та енергоефективних змін національної економіки» (№ Ф66/12689). У виконанні зазначених науково-дослідних робіт автор дисертації приймав участь особисто.

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукові положення, висновки і рекомендації, викладені у дисертаційній роботі Дериколенка О.М., є науково обґрунтованими, достовірними, базуються на діалектичному методі наукового пізнання, загальнонаукових принципах проведення комплексних досліджень, фундаментальних положеннях сучасної економічної теорії, маркетингу, концептуальних положеннях управління інноваційною діяльністю, законодавчих і нормативних документах з врегулювання економічної та венчурної діяльностей промислових підприємств.

Досягнення мети дисертаційного дослідження ґрунтується на системному підході до аналізу економічних явищ. Методологічною базою дослідження є загальнонаукові методи, зокрема, ретроспективний, порівняльний, статистичний, факторний, абстрактно-логічний аналізи, методи системного і фактологічного аналізу та синтезу, економіко-математичне моделювання та інші. Доцільність їх застосування обґрунтовується вимогами до достовірності отриманих результатів і

висновків та сучасними науковими практиками.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, офіційні матеріали Державного комітету статистики України та Обласного управління статистики в Сумській обл., законодавчі та нормативні акти Верховної Ради і Кабінету Міністрів України, зібрані, опрацьовані і узагальнені особисто автором первинні матеріали, які характеризують венчурну діяльність промислових підприємств, ресурси мережі Інтернет.

Ознайомлення зі змістом дисертації, опублікованими науковими працями та авторефератом дозволяє стверджувати, що автор достатньо ґрунтовно опрацював проблематику, отримав власні наукові результати, які містять наукову новизну, мають практичну цінність і відображають його особистий внесок у розвиток методології венчурної діяльності промислових підприємств. Дисертаційна робота характеризується логікою і послідовністю у викладенні матеріалу, її зміст розкриває тему наукового дослідження, дозволяє реалізувати сформульовану мету. В основу дисертації покладено значний обсяг відповідної інформації, всі розділи містять схеми, таблиці, посилання на інформаційні джерела.

3. Повнота викладення основних результатів в опублікованих наукових працях.

Основні положення дисертаційної роботи досить повно викладені в опублікованих за темою дисертації 50 наукових працях загальним обсягом 54,03 друк. арк., з них особисто здобувачу належить 50,19 друк. арк. Список друкованих праць наведено в авторефераті та у дисертації. Публікації достатньо повно відображають розроблені в роботі теоретико-методологічні положення та отримані в ході дослідження результати. Обсяг і статус публікацій відповідає вимогам МОН України. В публікаціях, виконаних у співавторстві, особистий внесок здобувача відображений повною мірою.

Автореферат оформлений згідно чинних вимог МОН України, у стислій формі достатньо повно відображає основні положення дисертаційної роботи, є ідентичним дисертації за структурою та змістом та не містить інформації, що є відсутньою у дисертаційній роботі.

4. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

До найбільш суттєвих здобутків дисертаційного дослідження належать розроблені автором теоретико-методологічні засади венчурної діяльності промислових підприємств (п. 4.4, с. 334-342 дисертації), в основу яких покладено

нову ідеологію вирішення комплексу економічних та інноваційних проблем розвитку України та специфічний інструментарій, що враховує відповідні закономірності та причинно-наслідкові зв'язки і базується на системі категорій і понять, принципів, методів та алгоритмів, притаманних даній діяльності. Реалізація цих пропозицій дозволяє, на наш погляд, створювати в Україні високоефективні промислові виробництва на основі впровадження венчурної діяльності, що є надзвичайно актуальним у сучасних ринкових умовах господарювання.

Теоретичним та практичним надбанням роботи можна вважати обґрунтований і запропонований методичний підхід до побудови економіко-математичної моделі оцінки венчурних проектів (п. 3.3, с. 237-247 дисертації або с. 12 і с. 14 автореферату), яка задовольняє вимогам одночасно і інвестора і підприємця та дозволяє оптимізувати вибір венчурних проектів на основі врахування економічних, технічних та інших груп показників (у т.ч. за рахунок розширення переліку коефіцієнтів). Універсальний характер моделі завдяки простоті, з одного боку, та можливості врахування через систему показників конкретних умов господарювання, з іншого боку, дозволяє її застосовувати на різних за розмірами (малих, середніх та великих) промислових підприємствах.

У дисертації розроблено й науково обґрунтовано концепцію економіки прориву промислового підприємства (п. 2.1, с. 133-149 дисертації або с. 11 автореферату), під якою запропоновано розуміти таку систему заходів в умовах ринкової вільної інноваційної конкуренції, яка базується на впровадженні нових ідей та ділової ініціативи, що забезпечує підтримку інвестицій у нові бізнеси та стратегічно важливі напрямки діяльності для промислового підприємства. Її впровадження дозволить промисловим підприємствам сконцентрувати зусилля на розв'язанні стратегічних і масштабних завдань інноваційного спрямування, успішно реалізовувати венчурні проекти.

Науковим здобутком автора є запропонований і обґрунтований теоретико-методологічний підхід до розроблення стратегії прориву промислового підприємства (п. 5.1, с. 347-356), під якою запропоновано розуміти генеральну, комплексну програму дій для всіх рівнів управління підприємством (корпоративного, бізнесового та товарного рівня) і яка спрямована на реалізацію таких стратегічно важливих напрямків його розвитку, що пов'язані зі зміною його місії та організаційної структури управління, переформатуванням бізнес-портфеля. Обґрунтування цих положень автор ілюструє переконливими

прикладами (с. 357-371).

Актуальністю і науковою новизною характеризуються пропозиції щодо методичного підходу до формалізації процесу розробки/вибору стратегій для венчурних підприємств (п. 5.2, с. 373-387) в частині урахування особливостей венчурної, інноваційної та інвестиційної складових цієї діяльності, а також всіх видів ризиків, притаманних господарській діяльності в цілому (рис. 5.15, с. 385 дисертації та рис. 7, с. 20 автореферату).

Розвинуті автором теоретико-методичний підхід до управління венчурними ризиками промислових підприємств (п. 5.3, с. 388-396 дисертації або с. 21 автореферату), методичний підхід до прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо відбору венчурних проектів (с. 400-408 дисертації або с. 21 автореферату) та теоретико-методологічний підхід до формування господарського механізму венчурної діяльності (с. 317-334 дисертації або с. 19 автореферату) в комплексі дозволяють формалізувати управлінську діяльність на основі деталізації (урахування інноваційних, інвестиційних, ризикових та організаційних особливостей венчурної діяльності) та оптимізації відповідних рішень. Ці пропозиції можна вважати достатньо обґрунтованими і змістовними.

Цілком справедливим є положення дисертації щодо систематизації інфраструктурних суб'єктів венчурної діяльності за видами послуг (п. 4.1, с. 264-291 або с. 16 автореферату), які вони надають, за трьома групами: фінансово-кредитні, організаційно-технічні, інформаційно-аналітичні, до кожної з цих груп віднесено певних суб'єктів (у т.ч. з новітніми формами господарювання), що на відміну від існуючих підходів дозволяє визначати структурні особливості інвестиційного середовища венчурної діяльності.

У роботі дістали подальшого розвитку класифікація принципів венчурної діяльності підприємств (п. 1.4, с. 110-126 дисертації або с. 9 автореферату) і класифікація венчурних стратегій (п. 5.2, с. 374-383 дисертації або с. 18 автореферату), які разом з удосконаленим категорійно-понятійним апаратом за тематикою дисертаційного дослідження (п. 2.2, с. 150-163) дозволяють більш повно враховувати всі аспекти венчурної діяльності (інформаційні (у т.ч. інтелектуальні), інноваційні, інвестиційні (у т.ч. фінансові), ризикові, організаційні, системні).

Поглиблений автором теоретико-методичний підхід до формування оптимальної бізнес-моделі венчурної діяльності промислових підприємств (що включає бізнес-портфель), який, на відміну від існуючих, передбачає аналіз двох

видів діяльності (традиційної та венчурної) дозволяє суб'єктам господарювання втримувати стійкі позиції та впроваджувати високоризикові проекти (п. 5.4, с. 400-408).

В роботі відсутні методологічні протиріччя. Висновки і рекомендації дисертаційної роботи є обґрунтованими і достовірними.

5. Практичне значення результатів дисертаційного дослідження.

Практичне значення наукових результатів, одержаних в дисертаційній роботі, визначається конкретною спрямованістю висновків, рекомендацій та пропозицій автора.

Основні положення, викладені в дисертації, доведені до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, які можуть застосовуватися як у подальших дослідженнях венчурної діяльності, так і у практичній діяльності венчурних промислових підприємств при розробленні венчурної стратегії, відборі інвесторів та інших контрагентів, виборі бізнес-моделі (у т.ч. формуванні бізнес-портфеля), аналізі та оцінці венчурних проектів (у т.ч. венчурних ризиків), удосконаленні господарського механізму та системи управління (у т.ч. венчурними ризиками).

Науково-методичні та практичні положення дисертаційного дослідження впроваджені в діяльність промислових підприємств: ТОВ «Азовмеханіка» (№ 17/2 від 21.01.2017 р.), ТОВ «Гідромашбуд» (№ 45-6 від 20.01.2017 р.), ТОВ НПФ «Грейс-інжинірінг» (№ 113 від 14.11.2016 р.), ПАТ Сумський завод «Енергомаш» (№ 18 від 24.01.2017 р.), ТОВ «Лаюр» (№ 34а від 07.12.2016 р.), ТОВ «Союзнасосмаш» (№ 53/б від 09.11.2016 р.), ДП «Завод обважнених та бурильних труб» (№ 143/1/с від 23.08.2016 р.), ПП «Променергомаш» (№ 62 від 26.07.2016 р.), ТОВ «НВП «Насоспромсервіс» (№ 44-1 від 26.10.2016 р.), ТОВ «Сумська насосна техніка» (№ 1260 від 20.09.2016 р.).

Матеріали дисертаційного дослідження впроваджені у навчальний процес Сумського державного університету (акт № 17.16-01.12 від 10.03.2017 р.). Теоретичні положення дисертації використовуються у навчальних курсах: «Економіка та організація інноваційної діяльності», «Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків», «Економіка інвестиційних процесів на підприємстві», «Економіка та управління інвестиційними процесами», «Управління інноваційним потенціалом підприємства», увійшли до 2 підручників.

6. Дискусійні положення та недоліки дисертаційного дослідження.

Поряд з перевагами роботи є окремі її положення, що викликають ряд питань і які можна віднести до розряду дискусійних:

- 1) незважаючи на те, що у роботі наведена статистична інформація в цілому з 2000 р. по 2016 р., окремі дані слід було оновити (наприклад, табл. 1.10 «Кількість підприємств та чисельність авторів об'єктів права інтелектуальної власності та раціоналізаторських пропозицій, од.» характеризує лише 2012-2013 рр.);
 - 2) на наш погляд, потребує додаткового обґрунтування вперше запропонований методичний підхід до побудови економіко-математичної моделі оцінки венчурних проектів, який містить суб'єктивні експертні оцінки ризиків, адже існує складність в підборі відповідних фахівців;
 - 3) потребує доопрацювання «Концептуальна модель венчурного фінансування промислових підприємств» (рис.4.9, с. 314 дисертації або рис, 6, с. 18 автореферату) в частині деталізації у блоці «Стратегії виведення інвестованого капіталу», інформація про які є у тексті дисертаційної роботи, а з автореферату не зрозуміло, які саме стратегії має на увазі автор;
 - 4) в роботі досліджено господарський механізм венчурної діяльності промислових підприємств (розділ 4, п. 4.3, с. 317-334), складові якого (економічний та організаційний механізми), а також господарський механізм в цілому представлені схематично (рис. 4.11-4.13, с. 322, 324 та 332 відповідно), але на схемах не зазначені виходи і входи в систему, що робить їх незавершеними;
 - 5) потребують пояснень пропозиції автора щодо формалізації процесу розробки/вибору стратегій для венчурних підприємств в частині урахування особливостей венчурної, інноваційної та інвестиційної складових цієї діяльності, а також всіх видів ризиків, притаманних господарській діяльності в цілому (п. 5.2, с.373-386 дисертації або с. 20 автореферату), а саме: чи можливо включати до розгляду інші субстратегії і де серед зазначених місце стратегії прориву;
 - 6) «Формалізована система управління венчурними ризиками промислових підприємств» (рис. 5.18, с. 393 дисертації або рис. 8, с. 21 автореферату) надто узагальнена, не містить зв'язків між підсистемами і потребує доопрацювання.
- Але наведені дискусійні положення роботи та зауваження не стосуються сутності дослідження, не знижують його наукової новизни, теоретичного й практичного значення та загальної позитивної оцінки.

7. Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам.

Тематика дисертаційного дослідження є актуальною. Її основні положення

містять елементи наукової новизни, їх рівень (вперше, удосконалено, дістали подальшого розвитку) визначені коректно. Дисертаційне дослідження є самостійною завершеною науковою працею, в якому наукові положення і практичні рекомендації характеризуються єдністю змісту і свідчать про особистий внесок автора дослідження у науку.

Тема і зміст дисертаційної роботи відповідають паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) і профілю спеціалізованої вченої ради Д 55.051.01 у Сумському державному університеті.

Дисертація Дериколенка О.М. за змістом і якістю теоретичних та методологічних розробок відповідає рівню дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук, є завершеною науково-дослідною працею. Структура роботи чітка та логічно обґрунтована. Робота відповідає вимогам МОН України, «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (Постанова КМ України від 24 липня 2013 р. № 567).

Загальна оцінка дисертаційної роботи «Теоретико-методологічні засади венчурної діяльності промислових підприємств» є позитивною, а її автор – Дериколенко Олександр Миколайович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
декан економічного факультету
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»

П.Г. Перерва

Підпис д.е.н, проф. Перерви П.Г. засвідчує
Проректор НТУ «ХПІ»

Р.П. Мигущенко